

ABBREVIATIONS

- AP* *Yr Areithiau Pros*, ed. D. Gwenallt Jones (Cardiff, 1934).
- BBCS* *Bulletin of the Board of Celtic Studies* (Cardiff, 1921-).
- CMOC* *Canu Maswedd yr Oesoedd Canol*, ed. Dafydd Johnston (Cardiff, 1991).
- DGG2* *Dafydd ap Gwilym a'i gyfoeswyr*, eds Ifor Williams & Thomas Roberts (Cardiff, 2nd ed., 1935).
- DN* *The Poetical Works of Dafydd Nanmor*, eds Thomas Roberts & Ifor Williams (Cardiff, 1923).
- EC* *Études Celtiques* (Paris, 1936-).
- EWGP* *Early Welsh Gnostic Poems*, Kenneth Jackson (Cardiff, 1935).
- GDG3* *Gwaith Dafydd ap Gwilym*, ed. Thomas Parry (Cardiff, 3rd ed., 1979).
- GDID* *Gwaith Deio ab Ieuan Du a Gwilym ab Ieuan Hen*, ed. A. Eleri Davies (Cardiff, 1991).
- GDLI* *Gwaith Dafydd Llwyd o Fathafarn*, ed. W. Leslie Richards (Cardiff, 1964).
- GGGI* *Gwaith Guto'r Glyn*, eds J. Ll. Williams & Ifor Williams (Cardiff, 2nd ed., 1939).
- GGLI* *Gwaith Gruffudd Llwyd a'r Llygliwiaid Eraill*, ed. Rhiannon Ifans (Aberystwyth, 2000).
- GIBH* *Gwaith Ieuan Brydydd Hir*, ed. M. Paul Bryant-Quinn (Aberystwyth, 2000).
- GLM* *Gwaith Lewys Môn*, ed. Eurys I. Rowlands (Cardiff, 1975).
- GOLIM* *Gwaith Owain ap Llywelyn ab y Moel*, ed. Eurys Rolant (Cardiff, 1984).
- GPhE* *Gwaith Syr Phylib Emlyn, Syr Lewys Meudwy a Mastr Harri ap Hywel*, ed. M. Paul Bryant-Quinn (Aberystwyth, 2001).
- GSC* *Gwaith Siôn Ceri*, ed. A. Cynfael Lake (Aberystwyth, 1996).
- GSDT* *Gwaith Syr Dafydd Trefor*, ed. Rhiannon Ifans (Aberystwyth, 2005).
- Gwyn 3* *Gwyneddion 3*, ed. Ifor Williams (Cardiff, 1931).
- HCLI* *Gwaith Huw Cae Llwyd ac Eraill*, ed. Leslie Harries (Cardiff, 1953).
- ID* *Casgliad o Waith Ieuan Deulwyn*, ed. Ifor Williams (Bangor, 1909).
- IGE2* *Cywyddau Iolo Goch ac Eraill*, eds Henry Lewis et al. (Cardiff, 1937).
- LIA* *The Elucidarium ... from Llyvyr Agkyr Llandewivrevi A.D. 1346*, eds J. Morris-Jones & J. Rhys (Oxford, 1894).
- NLWJ* *National Library of Wales Journal* (Aberystwyth, 1939-).
- TA* *Gwaith Tudur Aled*, ed. T. Gwynn Jones (Cardiff, 1926).

- ff. 1-3 [Llyfr Tyngedfen]:
[...] gael dolvr gan haiarn ac ofana peryg/gyl mewn dwffvr ac o xxxiij o vlynyddoedd allan y dechrav dedwyddwch ddyfod atto ... ac nid oes yny ffilosyffyr gyfflybrwydd yr mab a aner yn yr amser hwnw ac ai dallo yn dda ac a wypo llyff yr [sic] wyneb ar dwylaw ef a wyr holl gerdded a natvr pob dyn ar a wnelo.
- ff. 3-7 A llyma lyfyr yr wyneb yr hwn a wnaeth Alisdodlis i alixsawnder mawr pen oedd yn defol gwyr i gwyngkerio ac i vvcheddoka mewn llwodraeth dda a ssynwyr vydol ac ysbrydol Ac elisdodlis i alixawndyr mawr adnabodigaeth korff dyn:
Gwybydd di vod llestyr y plant ynghy[l]ch y rith val krochan yn berwi lliw ... llyma yr arwyddon gorav ar ddyn ac ffelly i tervyna llyffyr yr wyneb a wnaeth alisdodlis i eliyawendyr mawr i ddefol gwyr i gwngkorio.

See Telfryn Prichard, 'Aristotle's advice to Alexander: Welsh versions of an Alexandreis passage', *NLWJ*, 24 (1985-6), 295-308.
- ff. 7-8 [Argoelion am y flwyddyn]:
Pen vo yr havl yn y maharen o bydd trwst taranav amyl vydd y llavry y fflwyddyn honno ar gwinwydd a ffynant ar gwragedd bichiogion ai plant a chylevyd yn amyl ... ac ni byddant meirw a chwaethogi a wnaer bobyoedd ac amyl vydd y gwyn ar hadav.
- ff. 8-14^V [Mesuriadau a phellterau rhwng y planedau]:
Tri hid y gronvn gwenith yny ffodfedd tair modfedd yny balff ... kysgadvr trwm blwawc llest pwl i synwyr wyneb braiski gwyn.
- ff. 15-16 [Cywydd i'r byd]
Gwyn j fyd nid er gwyn fydy ...
ac ymwerthod ar pechod pwl.

Siôn Cent

See *IGE*², 297-8.
- ff. 16-17 [Cywydd i'r byd]
Llyma y byd kyd kadarn ...
ai vron yn don frenin daf.

Siôn Cent

See *ibid.*, 257-8.
- ff. 17^V-18^V [Cywydd yn erbyn digio Duw]
Tydi ddyn tew dy ddoniav ...
a ddaw am nevthvr duw yn ddiic.

Siôn Cent

See *ibid.*, 275-7.
- ff. 19-20 [Cywydd i'r byd]
Pond angall na ddeallwn ...
perfayth ywr gobaith i gwd.

Siôn Cent
- ff. 20^V-1^V [Cywydd y Nordd]
Gwae a aned oi geni ...
iddi eilwaeith na ddelon.

Dafydd Llwyd ap Llywelyn ap Gruffudd

- ff. 22-3^V Llyma yr ymryson a fv rrwng yr enaid ar Korff yr hwn i dyli bawb ar ai kloywo wylaw i vuchedd yn y bydd hwn ac iolo goch ai troes or llading ynghymraeg:
syganili [*recte* sef y ganai] yr enaid wrth y korf yn doest ... kans ni bydd ddim ddygrifach noc ef tra fyther yni wnevtivr.
- ff. 24-5 [Darogan]:
Merddyn a ddyfod y kyfodav gath las yn y dwirain gida llew a draig ... yn ol hynnw y kayf kymrv heddwch yn dragwyddol. Merddyn ai kant.
- ff. 25-6 Llyma yr ymddyddan a vy rrvng gwenddydd ai brawd:
Gwenddydd a ofynodd i verddin par amser j ddaw gorchafyeth i hil y britanjeid ... a chymrv byav vyth yr ynys gadarnaf ac velly y terfyna chwedlav gwenddydd a merddyn j braw/wd.
- ff. 26-7 [Cerdd ddarogan]
Ef a daw Riain a bair difa saison ac yna i kaif y britaniaed vod yn benaf ...
ag ef a ynill karisselem medd y gwyr ssanteidda ag velly a ffydd hyny.

[Dienw]
- f. 27^{I-V} [Cerdd ddarogan]
Effo ddaw byd drvd ysgydie ...
i gelwir ef wyr a gwyr j ddaw.

Taliesin
- f. 27^V [Cerdd ddarogan]
Pan fo r haf bric ton ...
ac yni wedd y sseith gwaith anrvgarocg.

[Dienw]
- f. 28 [Cerdd ddarogan]
Hoenan barchellan barchaen gwyn ...
dvedd dillad hoiw a gloiw ddilin.

[Dienw]
- ff. 28-30^V [Cerdd ddarogan]
Gwyr mon ai gwyl ar vn pen bryn ...
vavr dwyll ai thwyll wrthyn.

Adda Fras
- f. 30^V [Cerdd ddarogan]
Wyf bard o varddawyd ...
a chan hael vab duw j deilyngdawd.

Adda Fras
- ff. 30^V-1 [Cerdd ddarogan]
Dyroganaf i brif gad gan geidwad prydin ...
eglwys yn gaeth hinoni [*sic*] hvt mamaeth Prydain.

Adda Fras
- f. 31 [Cerdd ddarogan]
Diargel rryvel rrywyf am ddwy lan konwy ...
yn wyr gwr bievydd tir tyroedd kyan.

Adda Fras

f. 31^V [Cerdd ddarogan]
Na ddatkan dy gerdd yni wpych dy gyvedd ...
ac yn tri llyr llywydder ac Ywain berchen y tvrn trevyn.

[Dienw]

ff. 31^V-2 [Cerdd ddarogan]
Koed A laeddir koed a gedwyr ...
a ddaw or diwedd yw hen bressen.

[Dienw]

ff. 32^V-4 [Englynion y misoedd]
Mis Ionor myglyd dyfrin ...
a dderfydd yn nydd ac yn oes.

Dafydd Ddu Athro o Hiraddug

See *EWGP*, 37-42.

ff. 34^V-5^V [Cywydd brud]
Pan dyner penyd aniawn ...
ar gayr ar y gorwryon.

Llywelyn ap Maredudd ab Ednyfed

(see also ff. 47-8 below)

ff. 36-8 [Cywydd brud]
Dall o beth iw dwll y byd ...
a wnan ynyyns yn vn iaith.

Dafydd Llwyd ap Llywelyn ap Gruffydd

See *GDLI*, 37-40.

ff. 38^V-9^V [Cywydd brud]
Deall i bym dvll y byd ...
a dry yn vn wedyr drin enyd.

Dafydd Llwyd ap Llywelyn ap Gruffudd

See *ibid.*, 42-4.

ff. 39^V-40^V [Cywydd brud]
Brawd vrddas llwyd vrddol ...
Pan na chred sais llais y llall.

Iolo Goch

ff. 41-2 [Cywydd y biogen]
Krev tryn nis kred rrai enyd ...
robyn ffer wilkyn ffarwel.

Dafydd Llwyd ap Llywelyn ap Gruffudd

See *ibid.*, 33-5.

ff. 42-3^V [Cywydd brud]

Gwyned kafas dy genedyl ...
or diwedd i wynedd wen.

Ieuan Brydydd Hir

See *GIBH*, 34-41.

- f. 43^V [Cywydd brud]
Bardd wy vi ir beirdd a vydd ...
ef a yr lyd yvor a dar [...] (nine lines)

[Dafydd Llwyd ap Llywelyn ap Gruffudd]

- f. 44^{r-v} [A fragment of a Welsh *anterliwt* comprising a dialogue between the characters
Pwrffuriws and Y Marchog Kynta]:
O vy mrenyn [a]m arglwydd yn wir ...
[] neb nes gwnef mae yn siack y kna.

Printed in E. D. Jones, 'The Brogyntyn Welsh Manuscripts', *NLWJ*, 6 (1949-50), 328.

- f. 45^{r-v} [Cywydd merch]
Y verch deg a[m] hanregodd ...
a thrwyr verch athrdd [*sic*] ar vaeth.

[Bedo Brwynllys]

See *ID*, 27-9.

- f. 46^{r-v} Llyma proffydoliaeth Ddewi: Pob ryw lygat wyl pob ryw galon a vydd chwerw pob ryw dafawd ...
drisio gwyr eglwysic ac yscollhigion [...] (leaf torn).

- ff. 47-8 [Cywydd brud]
Gwae ni ddyweddi ddiddim ...
ar gair ar y gorwyrion.

Llywelyn ap Maredudd ab Ednyfed

(see also ff. 34^V-5^V above)

- f. 48^V [Cywydd brud]
Rro duw frvd ennyd anoyeth ...
a chleddav or deav d[...]

[Robin Ddu o Fôn]

- f. 50 [...] dav eryr o dv arall ...
baedd yn rydd trwy rybydd trin [...] (8 lines only).

- ff. 49^{r-v}, 51 [Epistle of Jude (Vulgate) vv. 6-25]:
[...] reliquer [...] jagni dei vincu[...] auit sicut Sodom ... et in omnia secula seculorum [Amen].

- f. 51 [An account in Latin of the sacraments]:
Ordo baptismus firmatis non iterantur ... et rem sacramenti simul (outer edge of leaf torn).

- f. 51^V [A dialogue in English verse between a friar and a woman]
[...] wolfe in a lambes skynne here are two faces in o[...] ...
[...] kier of this ys of great renowne. (outer edge of leaf torn).

ff. 52-4^V [Cywyddau ymryson rhwng Dafydd Llwyd ap Llywelyn ap Gruffudd o Fathafarn a Llywelyn ap Gutun ynghylch cymhortha a chlera]

f. 52^{r-v} [Da maen cyff Dewi Mynyw
[...] holl gymrv dalv gwerth [dug] ...
a dar byd ni da ir bedd.

Dafydd Llwyd ap Llywelyn ap Gruffudd

See *GDLI*, 151-3.

f. 53^{r-v} [Ateb]
Mae gwr im dirmygv i ...
arched o heb eiriach dim.

Llywelyn ap Gutun

See *ibid.*, 153-5.

f. 54^{r-v} [Ateb]
Eirchiad yn ssiarad y sydd ...
mwy no lleidyr maen williedydd [...]

[Dafydd Llwyd ap Llywelyn ap Gruffudd]

See *ibid.*, 155-7.

ff. 55-6 [Cywydd moliant Rhys ap Maredudd o'r Tywyn]
Res ore yn herrys ayron ...
y rrys faynt a roes o fwyd.

Dafydd Nanmor

('Y Towyn mawr yw y gerdd hon' added at head in the hand of James Dwinn)

See *DN*, 1-3.

ff. 56-7 [Cywydd i fab a wisgwyd mewn dillad merch]
Y fvn fwyn ddadyl lygadtllws ...
yn nessa ith wraig noswaith i rel.

Huw Arwystl

See *CMOC*, 120-3.

ff. 57-9 [Cywydd moliant Wmffre Llwyd ap Dafydd Llwyd]
Powys sy flin powyse vlaenwr ...
bo esdynol powys danoche.

Dafydd ab Ieuan Llwyd

ff. 59^V-60^V [Cywydd marwnad Dafydd Llwyd ap Gruffudd Fychan a foddodd wrth neidio o'r llong i dir]
Trwm vy ir kodded ar tremmic ...
ar y ol evydd llai r wylaw.

Dafydd Llwyd ap Llywelyn ap Gruffudd

('yr vn Dd llwyd eto' added at head in the hand of James Dwinn)

See *GDLI*, 130-2.

ff. 60^V-2 [Cywydd Moliant i Owain Glyndŵr]
Eirir digree afrived ...
ar glod ir marchog or glin.

Gruffudd Llwyd ap Dafydd ab Einion

('I Owain glyn dyfrdwy' added at end in the hand of James Dwinn)

See *GGLI*, 134-45.

ff. 62^V-4 [Awdl fraith i Harri VIII]
Krist kadwr wythved brenin deledoc ...
kawn lygwry glan hafren k. loegyr yn havoc.

Rhys Nanmor

ff. 64^V-5 [Cywydd brud]
Byd angall os dyallwn ...
vn oi hil yn wehelith.

Robin Ddu

ff. 65^V-6^V [Cywydd moliant i Ddafydd ab Ieuan ab Owain o Gaereinion]
Dauid ayr budd ifor barth ...
dy ragor rrwyddynt tragod.

Gwilym ab Ieuan Hen

('Cowidd Dauid ap Ieuan ap Owen o Gaerinion ym pwis o fevn [?]' added at head in the hand of James Dwinn)

See *GDID*, 72-3.

ff. 67-8 [Cywydd moliant Syr Rhys ap Tomas]
Kyronigle yw kynr a glowir ...
gwir ywr gwir y gair ar gamp.

Rhys Nanmor

ff. 68^V-9^V [Cywydd merch a phroffwydoliaeth arno]
Y ferch mewn trasserch am troes ...
withian myn kadvan nim kai.

Dafydd Llwyd ap Llywelyn ap Gruffudd

See *GDLI*, 85-7.

ff. 70-1^V [Cywydd marwnad Dafydd Llwyd ap Syr Gruffudd Fychan o Dre'r-llai]
Gwayo ym yn y gie oedd ...
ith warchad feidd a erchais.

Owain ap Llywelyn ap y Moel

('Marwnad Dd Llwyd ap' added at head in the hand of James Dwinn)

See *GOLIM*, 3-4.

- ff. 72-3^V [Cywydd i ofyn am gi du gan Domas ap Dafydd ap Morus dros Faredudd ab Owain]
Y bw dewr obai daraw ...
jr gyn affyridd golvnwy.
Cadwaladr ap Rhys Trefnant
- ff. 73^V-5 [Cywydd marwnad Dafydd ap Morus Goch o Landinam]
Duw eiddilodd doe dwy wlad ...
gael oi enaid golevni.
Cadwaladr ap Rhys Trefnant
- f. 75 A list of Welsh words, phrases and a verse couplet in the hand of Llywelyn ap Rhys ab Ieuan.
- ff. 76-7^V [Cywydd marwnad Ieuan ap Rhobert a Gwenllian ferch Hywel, ei wraig]
Duw a roes gyledd dyrrwy ais gwlad ...
arri enef irr wnaeth.
[Dienw, ?Cadwaladr ap Rhys Trefnant]
- f. 78^r-^v [Cywydd merch]
Y ferch wychaf or chwechant ...
enbyd oedd oni bai dal [...]
[Siôn Ceri]
See *GSC*, 158-60.
- ff. 79-80 [Cywydd marwnad merch]
Gwae fi kedwais gof kadarn ...
ai yn fywr fvn ai yn farw finav.
Tudur Aled
See *TA*, 483-6.
- ff. 81-2^V [Cywydd i ofyn am darw gan Ddafydd Llwyd ab Ieuan ab Owain ac Efa, ei wraig, dros Hywel ab Owain o Gedewain]
Y dyn ir glan dann iavr glod ...
vgen bywch a gei yn bwyth.
Huw Arwystl
(‘Dd ap Ieuan ap Owain’ added at head in the hand of James Dwnn)
- ff. 83-4 [Cywydd mawl a chyngor i Edward Herbart]
Dyn a godes duw n geidwad ...
ich dodo y chweched edwart.
Huw Arwystl
(‘kowydd kyngor Ed Harbart esgwier’ added at head in the hand of James Dwnn)
- ff. 85-6^V [Cywydd moliant i Edward Herbart ac Elsbeth ferch Mathau Goch, ei wraig]
Trwy vonedd dawn trefnodd duw ...
avr el am j warr ai lin.
Huw Arwystl

(Ed Harbart eto yw hwn' added at head in the hand of James Dwinn)

ff. 87-8^V [Cywydd moliant i Domas ab Ieuan Llwyd o Faes-mawr yng Nghedewain]
Ir tir oedd gynt hardd a gwag ...
drostyn bawb a droes dyw n benn.

Huw Arwystl

(Tomas ap Ieuan llwyd' added at head in the hand of James Dwinn)

ff. 89-91 [Cywyddau ymryson rhwng Hywel ap Dafydd ab Ieuan ap Rhys a Guto'r Glyn]
ff. 89^{r-v} [Rhyfedd ydyw arfeddyd...]
[...] Hyddgi da hawdd i gadw ef ...
ni fydaf onnef vydol.

Hywel ap Dafydd ab Ieuan ap Rhys [= Hywel Dafí]

See *GGG*, 163-5.

ff. 89^v-91 [Ateb]
Mawr yw dysg ymro mae da ...
Iefeni ir a finav.

Guto'r Glyn

See *ibid.*, 160-1.

ff. 91-2^V [Cywydd moliant i blas Syr Rhisiart Herbart, Colbrwg yng Ngwent]
A oes vn plas yny siampler ...
a brawd ir arll a bie y drych.

Guto'r Glyn

(‘Sr rrichiart harbart' added at head in the hand of James Dwinn)

See *ibid.*, 132-4.

f. 92^V [Cywydd moliant Wiliam Herbart, Iarll Penfro]
Gwledd gri a fv ynghaerllion ...
a rhai yni gwaith yn roi gwin [...]

[Hywel ap Dafydd ab Ieuan ap Rhys = Hywel Dafí]

(‘Raglann' added at head in the hand of James Dwinn)

ff. 93-4 [Cywydd moliant Wiliam Herbert, Iarll Penfro]
Trillv aeth i gymrv gynt ...
kymry a dry yn dyraid.

Guto'r Glyn

See *ibid.*, 129-31.

ff. 94^v-5 [Cywydd claddu'r bardd o gariad]
Y vv[n] lowlan val lili ...
i baradws ai brydydd.

Dafydd ap Gwilym

See *DGG*², 28-30.

- ff. 95^v-6 [Cywydd y rhugl groen]
Val yr oeddwn vawl rwyddaf ...
yn gareie bykle i bo.

Dafydd ap Gwilym

See *GDG*³, 331-4.
- f. 96^{r-v} [Cywydd yr het fedw]
Yr hed vedw da ith gedwir ...
gwaith wyd morfydd llwyd ai llaw.

Dafydd ap Gwilym

See *ibid.*, 158-9.
- ff. 97-8 [Cywydd moliant Rhys Awbre, Llanddeusant]
Y llew yn dwyn llenav dvr ...
Awbre ni del heb rran dav.

Ieuan Deulwyn

See *ID*, 75-6.
- ff. 98-9^v [Cywydd y pwrs gormersi am hyn]
Vymhwrs melfed vymherson ...
vymhwrs gorymasi am hyn.

Siôn Cent

See *IGE*², 259-61.
- ff. 100-2 [Awdl farwnad Mathau Goch]
Mathe goch llawer och lle rraeth ...
a roi o gyrist fathe yn ole yngylion.

[Dienw, ?Cadwaladr ap Rhys Trefnant]
- ff. 102-3^v,
104^v [Cywydd moliant Rhisiart Llwyd o'r Hafod-wen]
Pwy an piav pen powys ...
na llai r did evrlliw or dwn.

Cadwaladr ap Rhys Trefnant

(‘Richiart llwyd or hafodwen’ added at head in the hand of James Dwinn)
- ff. 105-6 [Cywydd moliant Edward Llwyd ap Dafydd Llwyd o'r Trallwng]
Pwyn wr gwych penn ar a gaid ...
dewra ganned or gwenwys.

Siôn Ceri

(‘dd llwyd ap Ed or trallwng’ added at head in the hand of James Dwinn)

See *GSC*, 74-5.
- ff. 106-7 [Cywydd marwnad Siôn ap Siencyn o Lansanffraid-ym-Mechain]
Maer akw lef ymrig kwlad ...
kyfod wellwell kaf dallv.

[Siôn] Ceri

('Sion ap Iankin o lanssanffred' added at head in the hand of James Dwinn)

See A. Cynfael Lake, 'Cywydd marwnad gan Siôn Ceri', *Dwned* 7 (2001), 88-90.

ff. 107^v-8^v, [Cywydd marwnad i fab Rhys]

inverted text Mae gwynedd fal mwg ionawr ...
or fath wr llen fyth ir llawr.

[Dienw]

ff. 109-10 [Cywydd moliant i fab Syr Rhisiart Herbart]

Y gwr ai law yd gaerlvdd ...
keiliog bowys fadog fydd.

[Dienw, ?Cadwaladr ap Rhys Trefnant]

ff. 111-12 [Cywydd marwnad Guto'r Glyn pan haerwyd ei foddi ym Malltraeth]

Tristach yw kymrv trostin ...
y naill ai ddvw ai yn llaw ddiawl.

Llywelyn ap Gutun

See *GGGI*, 98-100.

ff. 112-13^v [Ateb]

Mae llef oer mae llefriaint [*sic*] ...
e fon itrey fenaid traw.

Guto'r Glyn

See *ibid.*, 101-3.

ff. 113^v-15^v [Cywydd marwnad Rhisiart Llwyd o'r Trallwng]

Traeturiad lle i troed hiraeth ...
vry du r rawg frodir hwinn.

Huw Arwystl

ff. 116^v-17^v [Cywydd moliant Dafydd Llwyd Blaenau o Dregynon ac Elsbeth, ei wraig]

Y mab ai glaim ymhob gwlad ...
trosod el tair oes yw dwyn.

Owain Gwynedd

('Dd llwyd blaenav esgwier' added at head in the hand of James Dwinn)

ff. 118-19^v [Cywydd marwnad Siôn ab Ieuan Goch o Landinam]

[P]ond eirrad roi pen dewrredd ...
yttrruw yn gertyre uw enaid.

[Dienw, ?Cadwaladr ap Rhys Trefnant]

f. 120^{r-v} [Cywydd ateb i Syr Lewis Meudwy 'Clywch sôn megis cloch Sais']

[Syr Lewys sy felys i fwyd]
[...] ag ith lys lewys lowair ...
difwyd oedd dydy fevdwy.

Syr Phylip Emlyn

See *GPhE*, 20-4.

- ff. 120^V-1^V [Cywydd moliant Syr Wiliam Herbart o Golbrwg a Siân, ei wraig]
Or Herbart hir ar byrvt hen ...
[o]ll a mestdyr y llemystden [...]

[Lewys Môn]

See *GLM*, 311-14.

- f. 122^I-^V [...] ath feirdd gwyl ith fyrdde gwin ...
pvbyraidd fydd bob rrvw fwyd [...]

- f. 123^I-^V [Cywydd i ofyn am darw rhuddgoch gan Risiart Twrberfil o Landudwg]
[Edward a'i wŷr âi drwy'r tân]
[...] dan yr havl ar dyno yr haf ...
chwant tad ychen kochion teg.

Llawdden

See *Gwyn* 3, 145-7.

- ff. 123^V-5 [Cywydd i ddiolch am darw coch gan Siôn ap Rhys o Aberpergwm yng Nglyn-nedd]
Ewch feirdd o ddiinbych i fon ...
lloi gant vn lliw a gyntav.

Deio ab Ieuan Ddu

See *GDID*, 36-8.

- ff. 125-6 [Cywydd i ofyn am darw gan Siôn Fychan dros Rydderch ap Rhys]
Ssion fychan hyd forganwg ...
lliw sgvd fal llawes godog [...]

[Rhys Nanmor]

- f. 127 [...]anwyl iw saig ymhyl as hael
kymer rradd dyrych kymyrywyd.

Cadwaladr ap Rhys Trefnant

- ff. 127^V-9 [Cywydd moliant Tomas ap Gwilym ab Ieuan o Lan-y-crwys]
D[a] fv ymyd lle dof a mawl ...
trrefych a fynych a fo.

Cadwaladr ap Rhys Trefnant

- ff. 129^V-30^V [Cywydd moliant Tomas ap Rhys ap Lewys a'i wraig, Deili ferch Siencyn Goch o
Lwyniorwerth, Llanbadarn Fawr]
Mae vn gwr imi yn gariad ...
llwyn ierwerth yn llawn arian [...]

[Dienw, ?Cadwaladr ap Rhys Trefnant]

- ff. 131-2^V [Cywydd i erchi bwyled gan Lewys Môn]
Kaer lvdd fydd fydd [*sic*] a chelfyddyd ...
llvn baest yn y llen ai big [...]

[Rhys Nanmor]

- ff. 133-9^V [Manachlog yr Ysbryd Glân]:
[...] mawr i ddarfod ac am hyn y gwnaethbwyd y llyfyr hwn a elwyr gweithredoedd y ssiartyr mynachloc yr ysbryd glân. Kynta i mynegyr pa le y gwaethbwyd [sic] a ffwy ai gwnaeth a ffwy ai dystrowiodd ... yr hon a a [sic] Elwid kariad perffaith a doethhineb ywr briores ac ffelly y kad yr holl gwffaint yni graedd E hvn ac ffelly y terffyna.

See D. Silvan Evans, 'Y fynachlog gyfrin', *Y Brython* (Tremadog) 3 (1860), 361-5.
- ff. 139^V-40 Llymar yr achosion i myn duw gadw duw svl mwy no diwyrnod arall nid amgen:
Duw syl i krewyd yr Engylion o bryadwys ... ffelly y mae gwell duw svl no dydd arall ac ffelly y terffynaf e.
- ff. 140-1 Llymar modd y dowad ssaint awsdyn am rynwedd yfferen y svl mwy noc Efferen arall nid amgen no dec Rynwedd y sydd arni nid amgen:
Kynta Rynwedd yw hwn pob kam ar a gerddech i geisio yferen dduw svl ... y x Rynwedd yw dy fwyd amryd afadde duw o rynwedd yr yferen ac ffelly y terffyna.

See *LIA*, 151.
- ff. 141-3 Llyma Ebostol y Svl:
Gorchymyn a ddoeth or nef i orchymyn kadw duw svl or nef ir llawr a duw ai ysgrifennodd ai fysedd i hvnac ac ai danfones or nef hyd yr allawr ffawr yngharisselem ... ac ai hanfoes oi gadair hyd y byd hyn ai geisio ganthvnt gadw duw svl yn dda ac ffelly Ebostol y ssvl yn wyr.

See Thomas Powell, 'Ebostol y Sul', *Y Cymmrodor*, 8 (1887), 162-72.
- f. 143^{r-v} Llyma yr ymddyddan a ffv rwng addaf yn vfern ai Ievfan ffedyddiwr:
Pa hawr yn y dydd y daw ffarglwydd ai hevrgrdd [sic] yn keisiaw i gwelaff yn ynaf im gwyliaw y llaw an gwnaeth ar draeth draw ... pa ddydd hayl o fydd hyl haddaf om karchar ac yn kyrchyr mi oddynaf ac y kawrn rym ddawn dda weryd kan ffab mair.
- ff. 143^v-5^v [Trioedd cyffredin]:
Try glwth byd mor a dynas ac arglwyd ... tri din ni fyn duw i hanerch din ni wellao i ffvchedd y grawys a din ni ffwyhao i boeni y kanhaiaf a dyn ni wellhao i fowyd y nadolic.
- ff. 145^v-6^v Llyma Rynwedd y gardod:
Pwy bynac ai Roddo hi drwy gariad ac Efvdder i dyw medd saint awstyn ... y bedwaredd nef yw kiriaw yr hon yssydd yn llawen o fain Rynweddav [...]
- ff. 147-8^v [Hystoria Adrian ac Ipotys]:
[...] Ar llevad ar rroddi golevni onaddvn duw mercher ... genfficen oedd geni fi ffeddvo o honvnt hwy ar lywenydd pyradwys yr hwn a g[...].

See J. E. Caerwyn Williams, 'L'enfant sage ac Adrian et Epictitus yn Gymraeg', *BBCS*, 19 (1960-2), 259-95; 20 (1962-4), 17-28; see also ff. 156^v-7 below.
- ff. 149-51 [Y Pedwar Brenin ar Hugain Cadarnaf]:
[...] M[a]xen ap llvn brawd y dryhaiarn a fv frenin ynys brydain ar maxen hwnw a byriodes Elen ferch Evda ... ac Idwal Iwrch ar hai hwny a fvant dwysogion ar gymrv ac ni bv vn brenin o honvnt.

See Peter C. Bartrum, 'Y pedwar brenin ar hugain a farnwyd yn gadarnaf', *EC*, 12 (1968-71), 157-94.
- ff. 151-2 Hin o frenhinoedd a fv wedy kwngwest :
Wylia basdant a fv xxii ... Mari a fv vi & v.
- ff. 153-6^v [Disgrifiad o wlad yr Iddewon]:

Llyma gyffarwydd ac ysbysrwydd am wlad karisselem yr hon a Elwyr yn lladyg Iuda ac yn gymraeg Tyr yr yddewon ... a llywenydd golevni ac jechyd achyfoeth heb Eisiaw yn dragwy/yddawl heb drang a heb offen [sic] byth ffelly y terffynaf. amen amen.

ff. 156^V-7 [Hystoria Adrian ac Ipotys]:
Pwy bynac a vno dys[g]v doethineb ac ysbrydolion orcheston gwranded ar yr ymddyddan ar ymhofvn orvc angheredadvn ymherawdwr a fv gynt yn Rvfain a hwnw a Elwyd adrian hamheradwr ssef yna yddoedd mab addfwyn dec ac ysbryd nefawl ynddo ... a ofynodd ir mab kanv wyf mor anhysbys a hyny beth ynnaf a ddoeth o enav dduw.

See also ff. 147-8^Vabove; beginning only.

ff. 157-9 Llymar saith veddwl deithiol a erchis duw i ddin i feddylid bob amser yn erbyn y saith bechod marwol:
Meddylid am ddvw ai gwnae/eth ar i lvn ai ddelw Ei hvnan ... meddwl di yn dy galon pagimin irwyd rrwymedic i garw [sic] krisst.

ff. 159^V-60 Llyma y naw rinwedd a roes duw i drvan o dyn Rac kymrvd ohonof Ef or modd trymder arno am wsnaethv duw yn wasdad dydd anos:
Y Rynwedd kynta yw hon dyro ymi dy galon a gwell yw genyf fi hyny ... oni rwygai hwy dycgic di ath gnawd hyd yr esgirn ac ffelly y terffyna.

ff. 160^V-1 [Cywydd i ferch a'r bardd yn hen ŵr. Ymryson rhwng Ieuan Tew Brydydd a Mastr Harri]
Y lloer wen llyw eira vnos ...
a chael nef ddyn wychlawn wyd.

Ieuan Tew Brydydd

ff. 161^V-2^V [Ateb]
Ievan wrwgn llawn gwn llwyd ...
a duw fadde ytty feddwl.

[Mastr Harri]

ff. 162^V-4 [Ateb]
Y fvn deiliw od ar faes ...
moes trwy her ir maisdyr hari.

Ieuan Tew Brydydd

ff. 164-5 [Cywydd y Saith Bechod Marwol]
Meddylid am yddoli ...
wrth raid jm henaid amen.

Dafydd ap Gwilym [*recte* Siôn Cent]

See *IGE*², 255-6.

ff. 165-6 [Cywydd i Dduw]
Kreda i nef o nefoedd ...
a mair a nid raid gweddi mwy.

Dafydd ap Gwilym

ff. 166-7 [Cywydd moliant i Dduw o ystyriaeth bywyd]
Mae vn kvn yna in kannol ...
for nef nef [sic] ai gertre y gyd.

Guto'r Glyn

See *GGI*, 305-7.

- ff. 167-8^v [Cywydd i ofyn main melin i Lewis Tomas o Lanbadarn dros Fathau Goch ap Tomas o'r Drenwydd]
Pwy oll a gair pell y gyd ...
ar Roer ddwy dorth v[r]ddedic.

Siôn Ceri

See *GSC*, 115-18.

- ff. 168^v-9^v [Trioedd cyffredin]:
Tri feth ysydd yn amyhl[a]v yn y byd miw na les byth dryc hyn a chen[vi]cen ac ysgymv/vndod ... gwr mewn gwledd briwo i b[...] gan gyllell a ffesych [...]
Stub only remaining of f. 169.

- ff. 170-4 [Araith Wgan]:
[...].lach reso mwya nny byd ac yna ydyfod drowdmaeth [*recte* browdmaeth] yr gwr aoedd yn kenfigenys ... pen gwybodav ymhowhys ar prerchen traeth hef ni haedd baerch ac ffelly y terffyna araeth Wgan er araith wcan wawdnew/ewydd or ymddydaion a fv rwngvnt.

See *AP*, 3-11.

- ff. 174^v-8^v Llyma yr hai a elwyr y sentesste kyfredin:
Krisstdynocion da ymae wedyr ordeinio drwi gwbwl o gyngor Eglwys duw yn gynta drwy gardanaled achwbwl or kyngor aerch Eskob ac es ac Estyba a chwblwl or ysgobion ... Rac adnabod y maent yn y ssentens ar neb ar neb [*sic*] a kynghoro i hyny.

- ff. 179-80 [Cywydd i ferch lân]
Medra om pwyll madrodd om pen ...
mor dec i hanrec hi.

Ieuan Dyfi

- f. 180^{r-v} [Cywydd merch]
Gwae afai hyn dyn noi dad ...
ne fwrw byth ar na fir bai.

Hywel ap Dafydd ab Ieuan ap Rhys.

- ff. 180^v-1^v [I ferch]
Prydd wyf vel i parai ddyn ...
nid vn boen dyn nny byd.

[Ieuan Dyfi]

('Dd ab Gwilim ai Cant' added in a seventeenth/eighteenth-century hand)

See *HCLI*, 137-8.

- ff. 181^v-2^v Y dyn golwy bredd y daw ...
yn avr yno ir enaid.

Iorwerth Fynglwyd

- ff. 182^v-5 [Cywydd i wagedd ac oferedd y byd]
Prvddlawn ywr korff priddlid ...
heb orffen amen mab mair.

Siôn Cent

See *IGE*², 288-92.

- ff. 185-6^V [I ddangos fyrred oes dyn]
[Pand angall na ddeallwn...]
//Afraid i ddyn fryd ar dda ...
A llaw yno yr llywenydd.

Syr Dafydd Trefor

See *GSDT*, 84-96.

- ff. 187-8 Llyma hir laission gwalchmai a thrvsdan
Abrwysgyl fydd Ton anfeidrawl ...
a ffynych mi ai gwnaf.

See Ifor Williams, 'Trystan ac Esyllt', *BBCS*, 5 (1930), 115-29, and Jenny Rowland and Graham Thomas, 'Additional versions of the Trystan *englynion* and prose', *NLWJ*, 22 (1981-2), 241-53.

- ff. 188^V-91

Eira mynydd kaled grawn ...
ond a fyndu ni lwydd.

Differs from the version published in *EWGP*, 22-5.

Additions, marginalia and pentrials

- f. 16 [*Englyn* in a mid-sixteenth-century hand]
Taw di pelaidd keru peloedd kwres ...

- f. 23^V [*Englynion* in a mid-sixteenth-century hand]
(a) Taw di pelaidd keru peloedd kwres ...
(b) Mae naill gweddwd eraill dan gawr ...
(c) Ryadwr yw gwr fel gwynt ...

- f. 32 [*Englyn* in a mid-sixteenth-century hand]
Llawen wyd a gwe[n] ddyn deg oll ...

- f. 44^V [*Englynion* in a late-sixteenth/early-seventeenth-century hand]
(a) Na swned merched oi myn ...
(b) Da yw lanke yn eianke nieiffiad ...

Siôn Ce[]

- f. 48 Note, in a mid-sixteenth-century hand, of a bond in nine shillings between David ap Hugh and John Jasper both of Rhydhesyn, Guilsfield

- f. 50^V [Incomplete *englyn* in a late-sixteenth/early-seventeenth-century hand ending:]
[...] holld or friw yn holldir fronn.

[Incomplete verse, beginning:]
Koweiras dydd kerais dod ...

- f. 59 [*Englyn* in the hand of Oliver Lloyd, mid-sixteenth-century]

Keissio difrinio duw frenin ...

[Syr Owain ap Gwilym]

f. 60^V [Couplet in a mid-sixteenth-century hand]

kael ynraer kalon rrwydd
ohonod fawrglod farglwydd.

Right honorable and my singuler good lord therle of Warwyk
[Hand of mid-sixteenth-century].

f. 66 apud polam xx^o die Iunij anno regni regis Edwardi sexti vj &c quinto coram Olyuero lloid generoso
vno.

[Couplet in a mid-sixteenth-century hand]

na vin gam na i fan gymell
na na gam ne wn ai gwell.

f. 72 A man of words and not of deeds (also f. 89).

[Hand of Owain Gruffudd, late-seventeenth-century].

f. 73^V [*Englyn* in a mid-sixteenth-century hand]

Dyma lys a gwys a gossa ...

f. 74 Psalm I, verse 1 in Greek.

f. 75^V [*Englynion* in a late-seventeenth-century hand]

(a) Daw rhyfel heb gel a gelyn ...

Ro[bin] Ddu

- (b) Yn iach lendid y wuch lyndain ...
- (c) Pen rhifer y pasg poen rhyfel ...
- (d) Caethion a fudd dynion ai da ...
- (e) Pasg ar wul fair gair digel ...

f. 77^V [*Englynion* in a late-seventeenth-century hand]

- (a) Melus yw Cadw melin ... (two copies)
- (b) Codwch a gweithwch nid gaith ...

f. 84^V God made man & man made money God made bees & bees made honey 1680
[in the hand of Owain Gruffudd].

f. 96^V [*Englynion* in mid-sixteenth-century hands]

(a) Edwart nai edwart nodwr ...

Huw Arwystl (holograph)

(b) Vnben yw dewythr i ni ...

Owain ap Syr Ieuan (? holograph)

(c) Kawn frachog [*sic*] oediog o edwart ...

f. 104 [*Englynion* in mid-sixteenth-century hands]

- (a) Cuppan Rys ev mills lle mallissa ...
- (b) Pen yvan yn ban i bv ...

(c) Kyriais krwn vegais kryn fanck ...

Wiliam Dyfi (holograph)

f. 110^V [*Englynion* in late-sixteenth-century and mid-seventeenth-century hands]

(a) gwn i fvd envd a gav ddafon ...

(b) Llawenudd hirddudd iw hau ...

R[owland] V[aughan]

f. 115^V [*Englyn*]

Rai ni kelio rrai ni fo or fudd ...

Oliver Lloyd (holograph)

f. 116 Mid-sixteenth-century draft of the beginning of a bill of complaint of William Phelippes.

f. 117 Charles Rex coronatus est 22 die Octobris Anno domini 1680 & hic Charles est magnus rex & gubernator totius regni ...

[in a late-seventeenth-century hand].

f. 117^V [*Englyn* in a mid-sixteenth-century hand]

At rol tra gwrol trwy geri ...

f. 119^V [*Englyn* in a mid-sixteenth-century hand]

Merch gabriel svriel seren ...

f. 130^V Atque hiis cuntis venerandum nomen Iesus

[in a late-seventeenth-century hand].

f. 151 Er pan fŷ Cadwaldr frenin I mae 908 ir flwyddyn yma 1673.

f. 152 Er genedigeth y frenhines Elizabeth 140

[in a late-seventeenth-century hand].

f. 152^V In my beginynge god be my spede In grace and vertv to profyde

[in a mid-sixteenth-century hand].

many Women many Wordes many gesse many lordes many women many manares many pyges many panyares
[in a mid-sixteenth-century hand, repeated in a late-seventeenth-century hand].

Drynge dype and spar not pley feyer and sewer not pay trewly for thy shote that the weyfe los not
[in a mid-sixteenth-century hand, repeated in a late-seventeenth-century hand].

He that In yevthe no vertv wyll yeve In l[?] age all honor wyll hym refves

[in a mid-sixteenth-century hand].

f. 167 There was a man in ye land of Uz called Iob & this man was perfect & upright who feared God & eschewed Evil [in a late-seventeenth-century hand].

f. 178^V [Lines in a mid-sixteenth-century hand]

Mjl oed iesv kv kyfion

brvdd brenin yr iddewon ...

- f. 191^v Notices in a mid-sixteenth-century hand of the banns of marriages between Olliver ap Dd and Alice verche Dd (repeated in a late-seventeenth-century hand on f. 193^v), and of Davydes ap Thomas and Marged Prat, all of the parish of Buttington.
- f. 192^{r-v} [Carol in an early-seventeenth-century hand]
Gwrandewch arna ddynion ...
... a gwallt ymhen yn sychv.
- f. 193 [Fragment of Welsh verse in an early-seventeenth-century hand]
[...]h i dar gwynt drwyr afon ...
... [...]wyd yn myne[d]
(six incomplete lines)
- f. 194^v English translation in an early-nineteenth-century hand of the Welsh *anterliwt* fragment on f. 44^{r-v}.